

İdealist Felsefenin Eğitim Yönetimine ve Klasik Yönetim Yaklaşımlarına Etkileri

Impacts of Idealism on Educational Administration and Classical Management Approaches

Turan Akman Erkılıç
Anadolu Üniversitesi, Türkiye
terkilic@anadolu.edu.tr

Beyza Himmetoğlu
Anadolu Üniversitesi, Türkiye
beyzahimmetoglu@anadolu.edu.tr

Özet

Eğitim sistemlerinin ve kurumlarının yönetimi, dolaylı ya da doğrudan felsefi izler taşır. İdealizm ve perennializmin en eski felsefi anlayışlar olarak eğitim ve genel yönetim yaklaşımları üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Düşünme, yaşama bakış ve düşünce sistematizmasının ilk ürünlerinden biri olarak idealizmin eğitim yönetimi ile kurumsal yönetim sürecine yansımalarını irdeleyen çalışmalar açısından alanyazında bir eksiklik olduğu görülmektedir. Bu çalışma ile klasik yönetim yaklaşımlarının ve eğitim yönetimi uygulamalarının dayandığı düşünce sisteminin bir bölümünün sistemli bir şekilde analiz edilebileceği ve alanyazındaki eksikliğin giderilebileceği düşünülmüştür. Bu doğrultuda çalışmanın temel amacı, idealist felsefenin genel nitelikleri bağlamında eğitim yönetimi ve klasik yönetim yaklaşımlarına etkilerini tartışmak olarak belirlenmiştir. Alanyazın taraması sonuçlarının sistemli bir şekilde bir araya getirilerek bir bütünlük içinde sunulduğu bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemini içeren genel tarama modelinde desenlenmiştir. İdealizm, eğitim programlarının yönetimini; ideal insan yetiştirme, ülkeye bağlılığı artırma, bilgi ve kültür aktarma işlevleriyle etkilemiştir. Perennialist anlayışta eğitim sistemi klasik nitelikler taşımaktadır. İdealizmin klasik yönetim yaklaşımlar üzerine etkileri; ideallere uygun çalışma, akılcılık, iş bölümü, ödül ceza sistemlerinin geliştirilmesi, hiyerarşi ve eşgüdüm gibi nitelikler bağlamında gözlenmektedir.

Araştırmadan elde edilen amaçlar doğrultusunda idealizmin diğer yönetim yaklaşımlarına etkileri ile idealizmin eğitim yönetimine etkilerine ilişkin alan uzmanları, yönetici ve öğretmenlerin görüşlerini belirlemeye yönelik uygulamalı çalışmalar yürütülmesi biçiminde öneriler getirilmektedir.

Anahtar Sözcükler: *İdealizm, perennializm, klasik yönetim yaklaşımı, eğitim yönetimi, eğitim programının yönetimi*

Abstract

The discussions on the effect of idealism on education and educational administration are broad; however, academic studies are limited. In a sense, it can be observed that the literature on idealism as one of the first outcomes of thinking, perspectives on life and systematic thought is limited in that there is a lack of studies investigating its reflection on educational administration and institutional administration processes. Therefore, it is essential to examine the reflections of idealism on education and educational administration through a scientific and systematic approach. Accordingly, the main purpose of this study is to discuss the effects of idealist philosophy on educational administration and classical administration approaches within the framework of general features of idealist philosophy. The method of this study is document review. This study has been designed using the general screening model of document review, which constitutes one type of qualitative research method. The study examined the effects of idealist philosophy on the administration of curriculum and classical administration approaches, and presented the literature review in a coherent and systematic manner. According to the results of the study, idealism has affected the management of curriculum in terms of creating the ideal person, increasing commitment to the ideal, and conveying culture and knowledge. In perennialist approach, educational systems have classical characteristic. Idealism has affected classical management approaches in terms of its main features such as working for ideals, rationalism, division of labor, reward and punishment systems, hierarchy and coordination.

The administration of educational systems and institutions has directly or indirectly, consciously or unconsciously come under the philosophical influences. Idealist philosophy is effective on the development of society in terms of realizing ideals and improving the mind. Idealism influences education in the dimensions of curriculum and institutional administration, as well. Particularly, with its perennialist notion, it provides an intellectual base for the function of transmitting knowledge and culture by influencing educational systems in the curriculum dimension. As such, even today, no matter what their purposes are, one of the most important aims and functions of educational institutions is to transmit knowledge and culture, which, in other words, means the socialization of masses. In this respect, it is observed that idealist philosophy and its reflection of perennialist perspective converts education into a classical structure.

Keywords: *Idealism, perennialism, classical management approaches, educational management, management of curriculum*

GİRİŞ

Eğitimin yönetimi sosyal, ekonomik ve politik boyutlarıyla felsefi yansımaların izlerini taşır. Bununla birlikte, eğitim sistemlerinin önceden çok planlı bir biçimde bir felsefeye göre biçimlendiğini söylemek oldukça güçtür. Felsefeler, eğitim sistemlerine; amaçlarını belirleme, öğrenme-öğretme süreçlerini planlama, öğretimi gerçekleştirme, sınıfta öğretim stratejilerini seçme ve değerlendirme boyutlarında katkı sağlar (Wiles ve Bondi, 2011). Eğitimin amaçlarının belirlenmesinde genellikle temele alınan bir felsefi akımından söz etmek mümkün olsa da (Harris, 1999), eğitim model ve uygulamalarının tek bir felsefeyi bütünüyle yansıtması olanaksızdır. Eğitim sistemlerinde daha çok “eklektik” veya indirgemeci bir anlayış egemendir

(Ozmon ve Craver, 2008). Bununla birlikte, genelde felsefenin özelde eğitim felsefesinin öğretim programı ve kurum yönetimine katkısı açıktır. Yönetimin özel bir alanı olan eğitim yönetiminin de sahip olduğu nitelikler ile geçirdiği değişimlerin felsefi akımlardan etkilenmemiş olması düşünülemez. Bu bağlamda idealizmin yönetim alanına olduğu kadar eğitimin yönetimi alanına da önemli etkileri olduğu söylenebilir.

İdealizm kavram olarak farklı anlamlarda kullanılmaktadır. İdealizm bir ülkeye sahip olma ve bu yüce amaçlar için kendini adama şeklinde ifade edilebilir. İdealizmin bilgiye ilişkin görüşü ise bilginin sadece aklın ürünü olduğu biçimindedir (Ergün, 2006). İdealizm, tüm gerçekliği ruhsal ya da düşünsel sayan, tüm bilgileri algı, imge ve düşünce gibi bilinç süreçlerine indirgeyen görüştür (Yıldırım, 1991). İdealizm teknik ve felsefi anlamda kuşkuculuğun pozitivist ve ateist görüşlerin karşısında yer alan bir öğretilerdir. İnsanın gerçekliğe ya da deneyime ilişkin yorumunda ideal olana öncelik veren felsefi bakıştır (Cevizci, 2000). İdealist felsefenin genel nitelikleri şu biçimde özetlenebilir: İdealizme göre varlık düşünceden bağımsız bir biçimde vardır. İdealizm, mutlak gerçeğin fiziksel olmaktan çok ruhsal olduğunu savunur. Bir nesne olan insanın başlıca amacının kendi doğasını anlatmak, göstermek olduğunu ileri sürer (Short, 2010; Sözer, 2009; Winch ve Gingell, 1999). Duyu organlarıyla algılanan dünyayı reddetmemekle birlikte, bunun mutlak gerçek olmadığını savunur. Dış dünya, idealar âlemindeki gerçeğin bir görüntüsünden başka bir şey değildir (Alkan, 1983; Russell, 1997). Maddi dünyanın varlığı kabul edilse de değişimin, dinamizm ve belirsizlikten oluştuğu düşünülmektedir (Ozmon ve Craver, 2008). İdealist felsefenin genel nitelikleri ve bu niteliklere ilişkin yorumlar Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1. İdealist Felsefenin Genel Nitelikleri

Boyut	Nitelikler/ Görüşler	Yorum
Genel Tanım	Gerçeğin insan zihninde oluşu Muhafazakârlık / İdeallere yöneliş	İdeale/ ülkeye yönelimli davranışçı eğitim
Ontoloji	Arke, insan zihninde bulunan "idea" Evrenin tanrı tarafından yaratıldığı inancı	Gerçeğin insan zihninde oluşu, soru sorma Eğitimde muhafazakâr eğilimler
Aksiyoloji	Değerlerin ideallere göre şekillenmesi	Değerin ideallerce benimsenmesi-öznellik
Epistemoloji	Rasyonalizm / Bilgi kaynağı akıldır Ezeli doğrular/gerçekler	Ekonomik yapının etkisinin yadsınması

İnsan	İnsanın akıllı bir hayvan olarak görülmesi Beden ve ruh ikilemi	Toplumsal yaşamda düalizm
--------------	--	---------------------------

Tablo 1’de görüldüğü gibi idealizm felsefesi, ontolojik bağlamdaki görüşleri ile muhafazakâr bir nitelik taşır. İdealist felsefeye göre arke insan zihninde bulunan "idea" yani "fikir"dir. İdealist felsefe bir bakıma insanın her türlü maddi varlığını ruhsal bir temele indirger (Kale, 2009). Ontolojik idealizm, fiziksel dünyanın sadece zihin için bir nesne ya da zihin içeriği olarak varlığını kabul eder. Varlık ruhsal bir temele indirgenmiştir. Fiziksel dünyanın sadece zihinsel olarak var olduğuna yönelik bir inanış söz konusudur (Cevizci, 2007).

İdealizmin epistemoloji anlayışı tamamen rasyonalizm üzerine kuruludur. İdealizm, bilginin kaynağının akılda bulunduğunu savunur ve epistemolojiyi ezeli-ebedi hakikatlerin bilgisi olarak görür (Cevizci, 2011). İdealizmin aksiyoloji anlayışına göre; değerler maddi gerçeklikten bağımsız olarak vardır ve bunlar evrenin yapısında da asli olarak mevcuttur. Felsefi olarak idealizmin değerleri zihince belirlenmiş sonuçlar olup; mutlak, değişmez ve evrenseldirler. İyilik, güzellik, doğruluk gibi değerler insandan insana değişen, göreceli nitelikler değil; evrenin yapısında bulunan mutlak değerlerdir (Yıldırım, 1991). İdealizmin insan anlayışına göre; insan, akıllı bir hayvandır. Bedeni nesnelere âlemine; ruhu ise idealar âlemine aittir. Bedeni ölümlü, ruhu ise ölümsüzdür (Arslan, 2005; Sönmez, 2011).

İdealizm ile yönetim teorileri açısından ilişkilerin kimileri Platon’un görüşleri odaklıdır. Platon’un devlet yönetimine dair ortaya koyduğu görüş ve düşüncelerin, yönetimin bir bilim olarak gelişmesine katkı sağladığı genel kabul görmektedir. Platon, devleti yönetenlerin yetiştirilmesinden seçilmesine, alacakları kararlardan uygulamalara kadar pek çok konudaki görüş ve düşünceleriyle (Annas, 1981), yönetimin bir bilim ve sanat olarak gelişmesine katkı sağlamıştır. Bununla birlikte genel olarak idealizm ve Platon’un görüşlerinin klasik yönetim kuramlarına yansımaları nasıldır? Klasik yönetim kuramları ile birlikte idealizmin niteliklerinin eğitim yönetimi alanına aktarılması ürünü ile perennialist eğitim felsefesinin eğitime etkileri nasıldır? Bu sorulara yanıt bağlamda, idealizmin eğitim yönetimi alanına etkilerinin incelenmesi sonucu politika, uygulama ve davranışların nedenlerine ilişkin açıklamalar yapılabileceği ve bu bağlamda karşılaşılan sorulara yanıt verilebileceği düşünülebilir.

İdealizmin eğitim ve eğitim yönetimine etkileri üzerine tartışmaları genişletmek olanaklıdır. Ancak bununla birlikte ilişki ve yansımaların bilimsel bir sistemle irdelenmesi bir

gerekliliktir. Bir bakıma düşünme, yaşama bakış ve düşünce sistematığının ilk ürünlerinden biri olarak idealizmin eğitim yönetimi ile kurumsal yönetim sürecine yansımalarını irdeleyen çalışmalar açısından alanyazında bir eksiklik olduğu görülmektedir. Bu çalışma ile klasik yönetim yaklaşımlarının ve eğitim yönetimi uygulamalarının dayandığı düşünce sisteminin bir bölümünün sistemli bir şekilde analiz edilebileceği ve alanyazındaki eksikliğin giderilebileceği düşünülmüştür.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, idealist felsefenin genel nitelikleri bağlamında eğitim yönetimi ve klasik yönetim yaklaşımlarına etkilerini tartışmaktır. Bu temel amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1) İdealist felsefenin eğitim sürecinin yönetimine etkileri nelerdir?
- 2) İdealist felsefenin klasik yönetim yaklaşımlarına ve bu bağlamda eğitim örgütlerinin kurumsal yönetimine etkileri nelerdir?

YÖNTEM

Bu çalışmanın yöntemi doküman incelemesidir. Doküman incelemesinde temel amaç; araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analiz edilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.188). Belgesel tarama veya belge incelemesi olarak da adlandırılan doküman incelemesi, belli bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsar (Gelen, 2007; Karasar, 2011). Doküman analizi veya belge incelemesi, bir veri toplama aracı kullanılarak toplanmasına gerek olmayan içeriği incelemeye dayanmaktadır (Mayring, 2000). Araştırmada idealist felsefe genel yönetim yaklaşımlarından klasik yönetim ve eğitim yönetimine yansımaları bağlamında çözümlenmiştir. İdealist felsefenin klasik yönetim yaklaşımları ve eğitim programlarının yönetimi alanına etkilerinin incelendiği ve konuyla ilgili alanyazın taraması sonuçlarının sistemli bir şekilde bir araya getirilerek bir bütünlük içinde sunulduğu bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yönteminin genel tarama modelinde desenlenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz yaklaşımı kullanılmıştır. Betimsel analizde, araştırmada toplanan verilerin, araştırma problemine ilişkin olarak neleri söylediği ya da hangi sonuçları ortaya koyduğu ön plana çıkmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Öncelikle konuya ilişkin yararlanılan kaynaklardan oluşan dokümanlar incelenerek idealist felsefe, perennialist eğitim felsefesi, klasik yönetim yaklaşımı ve eğitim programlarının yönetimine ilişkin ilgili veriler toplanmıştır. Ardından araştırmanın amacı doğrultusunda dokümanlardan elde edilen bilgiler çerçevesinde idealizm ve perennializmin eğitim sürecinin yönetimi, klasik yönetim yaklaşımı ve eğitim yönetimine etkileri tartışılmıştır.

Araştırmanın amaçlarının gerçekleştirilmesi için felsefe, eğitim felsefesi, yönetim, yönetim kuramları, program geliştirme alanlarında kaynakçada yer alan kaynaklardaki ilgili bölümlerden (doküman) yararlanılmıştır. Kaynakçada (*) işareti ile işaretlenen yirmi beş (25) dokümandan araştırmanın amacı çerçevesinde okumalar yapılmış, notlar alınmış ve gerekli yerlerde çalışma içerisinde kaynak gösterilerek yararlanılmıştır. Bu kaynakların on biri (11) eğitim felsefesi, dördü (4) genel felsefe, üçü (3) program geliştirme, yedisi (7) ise yönetim ve eğitim yönetimi alanlarına ait dokümanlardır. Dokümanların seçiminde çalışmanın tarihsel bir çalışma olmaması nedeniyle bir dönem ayrımı yapılmamıştır. Bununla birlikte çağdaş gelişimleri içermesi bakımından doküman kaynakların Alkan (1983)'ın dışında 1995 sonrası yayınlanmış olması ölçütü konulmuştur. Alkan (1983) ise yeni baskısı olmaması ve ve eğitim felsefesi alanındaki özgünlüğü nedeniyle çalışma kapsamına alınmıştır. Dokümanlar öncelikle idealist felsefenin temel niteliklerinin belirlenmesi için irdelenmiştir. Ardından elde edilen niteliklerin eğitim sürecine ve klasik yönetim ilke ve işleyişine yansımaları çıkarılmıştır.

BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde idealist felsefenin eğitim yönetimine ve klasik yönetim yaklaşımlarına etkileri bağlamındaki bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir. Yorumlar araştırmanın alt amaçları doğrultusunda iki ayrı başlık altında düzenlenmiştir. Bulguların sunumu sırasında alt başlıklarda yer alan yorumlar tablolarda özetlenmiş ve ardından tablolara yönelik açıklama ve yorumlara yer verilmiştir.

İdealist Felsefenin Eğitim Sürecinin Yönetimine Etkileri

İdealist felsefenin eğitim sürecinin yönetimine ilişkin genel özellikleri şu şekilde ifade edilebilir: Eğitim genelde amaçlar açısından aktarmacı bir işlev yüklenir. İdealist eğitimde akıllı ve kültürlü bireyler yetiştirmek önemlidir (Ergün, 2011). İdealizmin eğitim kuramı karşılığını daimicilik ya da perennializm felsefesinde bulur. Perennializm insanlara hemen her yerde kalıcı bir önem ve değere sahip olan şeylerin, insanı insan yapan kalıcı değerlerin, evrensel ilkelerin, mutlak doğruların öğretilmesi gerektiğini savunur (Cevizci, 2011). İdealizm felsefesine göre öğretim programının nitelikleri ve yansımalar Tablo 2’de özetlenmiştir.

Tablo 2. İdealizmin Nitelikleri ve Eğitim Sürecinin Yönetimine Etkileri

Boyut	Nitelikler	Etkiler
Amaçlar	Aklı kullanabilme ve zihin geliştirme Tanrıya ve mükemmelliğe ulaştırma Kalıcı değerler, Evrensel ilkeler Kişilik geliştirme	Merkezi otoriteye bağlılık Akıllı ve kültürlü bireyler yetiştirme Muhafazakâr değer eğitimi
Öğrenme- Öğretme Süreci	Soru-cevap/Sokratik yöntem Vahiy, sezgi, ezberleme Tümdengelim Tartışma	Klasik ve davranışçı anlayışlar Bilişsel davranışların aktarılması Bilginin “apriori” olması
Ölçme Değerlendirme	Norm dayanlı ölçme araçları Aklın çalıştırılıp/çalıştırılmadığı Zihinsel becerilerin kullanılması	Öğrencileri birbiriyle kıyaslama Ezbere dayalı ölçme-değerlendirme sistemi Soru-cevap yönteminin kullanılması

Tablo 2’de görüldüğü gibi idealist eğitimin eğitim sürecinin yönetimine yansımaları amaçlar bağlamında ideal insan yetiştirme, ülkeye bağlılığı artırma, bilgi ve kültür aktarmadır. Eğitimin diğer kimi amaçları ise uzun vadede insanda yüksek değerler oluşturması, evrensel doğrulara ulaşabilmek, aklını kullanabilmek, zihnini geliştirmektir (Winch ve Gingell, 1999). Bir bakıma bir ideale bağlı insan yetiştirme politik bir işlev olmakla birlikte kökünün idealist felsefeye dayandığı söylenebilir. İdealizmin; bir ülkeye adanmışlık ile otoriter, monarşik ve oligarşik siyasal sistemlere özgülük gösterdiği ifade edilebilir. Kuşkusuz demokrasi de bir ideal olarak alınırsa idealist felsefenin demokratikleşme ve demokratik yaşama alışkanlığı geliştirmiş bireyler yetiştirme üzerindeki olumlu etkilerini görmek olanaklıdır.

İdealist felsefe içerik bağlamında muhafazakâr bir nitelik taşımaktadır. Bilgi ve kültür aktarma temel alınır. Platon’un öne sürdüğü idealist eğitim anlayışında edebiyatın önemli bir yeri

bulunmaktadır ve klasik edebiyat eserleri ile insan ruhunu iyiye ve güzele yöneltmek amaçlanmaktadır (Williams, 2010). İdealizm en soyut disiplinlerden, belli varlık türlerini belli yönlerden ele alan daha somut disiplinlere inen hiyerarşik bir öğretim programı kullanılmasını öngörür (Cevizci, 2011). Öğretim programında çoğu kez ağırlıklı olarak idealize edilen, insan zihnince doğru kabul edilenlerin aktarılması çalışmaları ağırlıklıdır. İdealizmin bu bağlamda bilgi aktarmacı işlevi ve egemen ideolojik inancın aktarma işleviyle eğitimin bir boyutuyla tutuculaşmasına etki ettiği söylenebilir. Ayrıca salt bir ülküye adanmış insan yetiştirme özelliğinin, anti demokratik bir örgütsel kültür oluşumuna da neden olacağı çıkarımında bulunulabilir.

İdealizmin eğitim anlayışını şekillendiren Platon'un eğitime ilişkin görüşleridir. Platon herkesin yeteneklerine göre eğitilmesi gerektiğini savunmuştur (Noddings, 2007, s.7-8). Platon'un öne sürdüğü bu anlayışın çağdaş eğitim sistemlerindeki her çocuğun ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir eğitim alması anlayışı ile bağdaştığını söylemek olanaklıdır. Öğretim ilkeleri bağlamında idealizm eklektik bir yapı gösterir. Eğitim süreçlerinde kullanılan kimi ilke ve yöntemleriyle aktarmacı kimileriyle ise geliştirici bir rol üstlenir. Tümdengelim, tartışma, Sokratik soru cevap gibi yöntem ve ilkelere öncelik verir ve bu bakımdan geliştirici nitelik taşır (Ozmon ve Craver, 2008). Kutsal kitapları izleme ve teolojik okuma ile de muhafazakâr nitelik gösterir (Oliva, 2005). İdealistler öğretmen - öğrenci ilişkilerinde merkeze öğretmenin konulması savındadır ve öğretim süreci öğretmen odaklıdır. Öğretmenin asıl işlevi öğrenciye bilgiyi sezdirme ve keşfettirmedir (Tozlu, 2003). İdealist felsefenin kuşkusuz tartışma ve Sokratik yöntemle eğitimin demokratikleşmesine; öğretmen merkezli anlayışla ise eğitimin muhafazakârlaşmasına etki ettiği yorumunda bulunulabilir.

İdealist anlayış ölçme değerlendirme bağlamında aktarılanların ne derece kazanıldığını ölçmeyi amaçlar. Ölçme içeriğinin öğrenilip öğrenilmediğinin sınanması ve rekabetçi anlayışa dayalıdır. Sorular ayrıca zihnin çalıştırılıp çalıştırılmadığını ölçen sorulardan oluşmaktadır (Sönmez, 2011). İdealist felsefenin ölçme değerlendirme boyutunda etkisi bilgi edinimini ölçen klasik gelenekçi bir süreçtir denilebilir.

Eğitim programının önemli bir boyutu olarak ders dışı etkinlikler bağlamında idealist felsefe, öğrencilerin beden ve ruhen iyi yetişmesini amaçlar. Bu amaçla edebiyat, müzik ve spora ilişkin ders dışı etkinliklere de yer verilir (Noddings, 2007). Nitekim Türk eğitim kültüründe yer alan 'sağlam kafa sağlam vücutta bulunur' anlayışı bu ifadenin sisteme bir yansıması olarak

değerlendirilebilir. Bu durum bir bakıma kültür aktararak eğitim programlarının perennnialist yapısını destekler.

İdealizmin klasik yönetim yaklaşımlarına ve eğitim örgütlerinin kurumsal yönetimine etkileri

Araştırmanın bu bölümünde idealist felsefenin klasik yönetim yaklaşımlarına ve eğitim yönetimine etkilerine ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Bu amaçla idealizmin etkileri önce bir tablo halinde topluca belirtilmiş sonra etkiler değişik paragraflarda açılarak yorumlanmıştır. İdealizmin klasik yönetim yaklaşım ve eğitimin kurumsal olarak yönetimine etkileri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. İdealizmin Klasik Yönetim Yaklaşımı ile Eğitim Yönetimine Etkileri

İdealist Nitelikler	Klasik Yönetime ve Eğitim Yönetimine Etkiler
Yönetim bilimdir (Platon)	Bilimsel yönetim ilkeleri (Taylor)
Akılcılık Zihnin çalıştırılması/akılın çalıştırılması	İnsan ve madde kaynaklarının akılcı yönetimi Branşlara ayırma ve alt sistemler oluşturma Akılcı yönetim
İdeal olarak çalışma/ ülküyü gerçekleştirme Entelektüel yetiştirme	Etkililik ve verimlilik ilkesinin öne çıkması
Merkezi yönetim/ otorite ödül ceza	Devletin yasalarla yönetilmesi Hukukun üstünlüğü / Yasaların üstünlüğü Siyaset bilimi, yönetim yaklaşımının kaynağı
Adaletli yönetim	Nesnellik, Nesnel ilkelere göre atama-yükseltme
İnsanların doğuştan farklı işlere eğilimli olması	İşbölümü-uzmanlaşma yöneticiliğin meslek oluşu
Her yerde geçerli evrensel doğrular	Koşullardan bağımsız bir örgütlenme yapısı
İnsanların akıl, ruh ve yetenek yönünden aynı düzeyde olmaması	Bürokratik yönetimdeki hiyerarşi anlayışı Astlık-üstlük ve işbölümü

Yönetimin bilimsel olarak ele alınması idealist felsefenin bir yansımasıdır. Klasik yönetim yaklaşımı etkililiği ve verimliliği öne çıkaran üretim odaklı bir yönetim anlayışıdır. Yönetim bir bilimsel süreci içerir. Klasik yönetim kuramının öncüsü sayılan Taylor'a göre bilimsel yönetim ilkelerini bilen bir yönetici, işgörenleri herhangi bir araç gibi ve herhangi bir araç kadar kolay yönetebilecektir (Aydın, 2010; Genç, 2007). İdealizmin öncüsü Platon'a göre de yönetim

bir sanat olduğu kadar bir bilimdir ve ancak çok iyi yetişmiş, yüksek niteliklere sahip filozofların devlet yönetiminde üst kademelerde görev alması gerekmektedir (Şenel, 2004; Takala, 1998). Bunlar sahip oldukları nitelikler ve yeterlikler sayesinde toplumu en iyi şekilde yönetecektir. Bir bakıma kurumlar; en ideal yaklaşım olan “bilimin yol göstericiliğine” göre yönetilmelidir.

İdealist felsefenin Klasiklere bilimsellik bağlamı etkilerinden biri, eğitim örgütlerini etkililik ve verimlilik esasına göre çalışmaya yöneltmesidir. Eğitim örgütlerinin yöneticilerinin yeterliliğe göre seçilmesi bir başka yansımadır. Okullarda bilim ve ideallerin öne çıkarılması idealist felsefenin bir etkisi olarak yorumlanabilir. Bir ülkeye dayalı olarak insan yetiştirme amaçları gerçekleştirme için ülkeye dayalı çalışma azmi, adanmışlık yine idealizmin kimi etkileri olarak değerlendirilebilir.

Klasiklerin akılcılığı köken olarak idealist felsefeye dayanmaktadır. Klasik yönetim düşüncesinin hareket noktalarından biri rasyonelliktir. Bu teoride insan-makine ilişkilerinde akılcılık ve ilkeli olma önemlidir. Henri Fayol’un yönetimin işlevleri sıralaması bir bakıma akılcılığa dayalı bir sıralamadır. Analiz sentez ve değerlendirme ile kurumları amaçlara göre yönetme akılcılıktır (Coffey, Cook ve Hunsaker, 1994). İdealizmin temelinde de akılcılık bulunmaktadır. Her şeyi akılla açıklamaya çalışan, insanın ihtiyaç duyduğu tüm bilgilerin insanın aklının içinde olduğunu öne süren idealizm, eğitimin en önemli amaçlarının insanın aklını çalıştırması, insanı akılcı olmaya yöneltmesi olduğunu savunmaktadır.

Eğitim yönetiminde yönetim süreçlerinin akılcı yönetimi akılcılığın en önemli yansımasıdır. Nitekim okullarda iş bölümü, alt sistemlere ve branşlara ayırma bu bağlamda kimi örneklerdir. Siyaset yönetim ayrıklığı, aktif pasif siyaset ayrımı, yöneticinin tarafsızlığı, eğitimin hukuksal temele oturtulması, kırtasiyeciliğin önlenmesi (Kaya, 1993) gibi uygulamalarda da kurumun akılcı yönetilmesi anlayışının etkili olduğu söylenebilir.

Yönetim için önceden belirlenmiş ilkeler konulması idealist felsefenin bir kazanımıdır. Klasik yönetim anlayışında organizasyon yapısı değişik koşullardan bağımsız kabul edilir. Her örgütün önceden belirlenen yönetim ilkeleri doğrultusunda uygulamalar yapması gerektiğini dile getirilir. Bilimselliğin gereği olarak yönetim süreci bir ilkeler bütünüdür (Gomez-Mejia ve Balkin, 2002). İdealizm de her yerde her zaman geçerli evrensel doğrular olduğunu kabul eden bir felsefe akımıdır. Bu akıma dayalı olarak gelişen perennialist felsefede de insan doğasının her

yerde aynı olduğu bu nedenle eğitimin de evrensel ve değişmez olması gerektiği savunulmaktadır.

İlkelere bağlılık ve evrensel değerlerin kabulü eğitim yönetimini kimi noktalarda etkilemiştir. Bir etki, uluslararası ve ulusal düzeyde ortak programlar oluşturulmasıdır. Kurumların bilimsel yönetim ilkelerine bağlı yönetilmesi bir başka etkidir. Etkili ve verimli okul oluşturma, yöneticileri çeşitli ilke ve tekniklerle destekleme ise önemli bir yansımadır. Buna bağlı olarak okullar birer üretici yetiştiren kurumlara dönüşümü de klasiklerin etkilerindedir (Bursalıoğlu, 2012).

İdealistlerin düşünme biçimleriyle klasikler üzerinde etkili olduğu ve iş bölümü anlayışına öncülük ettikleri söylenebilir. Tümdengelim bir bakıma işi parçalara ayırmaktır. Klasik görüşe göre bir iş ne kadar küçük parçalara ayrılırsa, çalışanın işini daha etkin ve verimli yapması ve o iş üzerinde uzmanlaşması ve iş bölümü ile olanaklıdır (Şenel, 2004). Bireylerin alacakları eğitim onların hangi işi yapacağını ve hangi alanda uzmanlaşacağını gösterir (Ozmon ve Craver, 2008). Klasik yönetim kuramcılarında Weber'in bürokrasi kuramının temeline aldığı ilkelerden biri olan işbölümü ve uzmanlaşma Platon'un her insanın tek bir işi yapması gerektiği ve yaptığı işi sürekli yaparak o işte uzmanlaşması gerektiği düşüncesiyle oldukça uyumlu görünmektedir.

İşbölümü bağlamında idealizmin eğitim yönetimine etkileri genel olarak branşlaşma ve alt disiplinler oluşturulmasıdır. Nitekim eğitim sisteminin farklı fen, sosyal bilimler gibi alt disiplinlere ayrılmış olması bir örnektir. Eğitim örgütlerinde genel hizmetlerin yönetimi, personel ve öğrenci işleri gibi değişik alt sistemlerinin oluşturulması diğer kimi yansımalarıdır.

Platon ideal bir devletin adaletli bir şekilde yönetilmesi gerektiğini savunmuştur (Nussbaum, 1998). Yönetimde adaletli olunması gerektiği düşüncesini klasik örgüt kuramcılarında Max Weber'in ortaya attığı bürokrasi kuramının nesnellik ilkesiyle ilişkilendirmek mümkündür. Yöneticilerin aldıkları kararlarda nesnel olması gerektiği, her çalışana eşit mesafede yaklaşımları ve aldıkları kararları kurallara dayandırmalarını içeren nesnellik ilkesi, Platon'un yönetimde adaletli olunması gerektiği yönündeki görüşleriyle benzerlik göstermektedir. *Adaletli ve nesnel olma* bir bakıma kamu yönetimine bir klasik anlayış olarak idealistlerin mirasıdır.

Klasiklerden Max Weber'in geliştirdiği bürokratik yönetim anlayışının temel ilkelerinden biri hiyerarşidir. Hiyerarşi; örgütlerin yetki, sorumluluk ve yaptırımın en fazla olduğu üst kademelerden başlayarak aşağıya doğru yapılanmasıdır (Hoy ve Miskel, 2010). İdealizmin insana bakışı da her insanın birbiriyle eşit olmadığı bazılarının akıl yönünden diğerlerinden üstün olduğu yönündedir. Bu nedenle daha yetenekli ve bilgili olanların üst kademe yöneticiler olması gerektiği ve daha üst görevleri yerine getirmesini gerektiği savunulmaktadır. Hiyerarşi ve hiyerarşik örgüt oluşturma idealizmin yansımasıdır denilebilir. Hiyerarşinin eğitim yönetimine yansımalarını yoğunlukla görmek mümkündür. Nitekim okulların bürokratik birer kurum oluşları, ast üst ilişki ve koordinasyon içinde çalışma zorunlulukları bu yansılardan bazılarıdır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Her yönetim süreci bilinçli bilinçsiz, dolaylı ya da doğrudan felsefi bir iz taşır. İdealist felsefe idealleri gerçekleştirme ve zihni geliştirme nitelikleriyle toplumların gelişimde etkilidir. İdealizm aynı zamanda eğitimi, eğitim süreci ve kurumsal yönetim boyutlarında da etkilemektedir. Özellikle perennialist anlayışla eğitim sistemlerini, öğretimin uygulanması boyutunda etkileyerek bilgi ve kültür aktarma işlevinin fikri kaynağını oluşturmuştur. Aslında bugün bile amaçları ve işlevleri ne olursa olsun eğitim kurumlarının önemli işlev ya da amaçlarından bir kısmı bilgi ve kültür aktarmaktır; kitlelere ideal bilgilerin aktarılması ve kitlelerin sosyalizasyonudur. Bu bakımdan idealist felsefenin ve onun bir yansıması olarak perennialist anlayışın, eğitimi klasik bir yapıya büründürdüğü görülmektedir.

İdealizmin eğitim süreç ve işleyişinin yönetimi dışında kurumsal yönetim bağlamında da etkileri bulunmaktadır. Bunlar; eğitim örgütlerinin merkezi yapılanması, ideal örgüt yapısı, nesnellik, akılcı kurum yönetimi boyutlarında görülen etkileridir. Okulun klasik olarak etkili ve verimli çalışması anlayışı; ideallerin gerçekleştirilmesi aracı olarak görülmesi başka kimi etkilerdir. Ödül, ceza sistemi, kurallı çalışma, sıkı çalışma ve yönetim, disiplinli süreçler başka yansımalar olarak öne çıkmaktadır. Bir bakıma tüm eskiliğine ve eleştirilere rağmen perennialist anlayış hala kurumsal yönetim ve program yönetimi boyutunda etkili olmaktadır. İdealizm, yönetim sürecinin bilimsel olarak ele alınması, yönetimde akılcı ve ilkeli olunması gibi nitelikleri yönetim alanına kazandırmıştır. Tümdengelim düşünme biçimi ile işlerin parçalara ayırımını sağlayan iş bölümü ilkesi bir başka yansımadır. Yönetimde adalet ve hukukun sağlanması, işbölümü, çalışmanın ilke ve kurallara bağlı kılınması diğer yansımalarıdır. Bu anlayış bir bakıma Klasiklerle yönetim hukukunun alt yapısının

oluşturulmasının temel taşlarıdır. Bir bakıma her şey değişmektedir ancak idealist felsefe ve klasik yönetim yaklaşımların etkili olma gerçeği değişmemektedir; etkililik derecesi farklılaşmaktadır.

Bu çalışmada idealist felsefenin klasik yönetim yaklaşımlarına ve eğitim yönetimine etkileri incelenmiştir. Bulgulara dayalı olarak şu önerilerde bulunulabilir: Araştırmalarda idealizmin salt klasiklere etkileri değil; diğer yönetim yaklaşımlarına etkileri incelenebilir. Alan uzmanları, eğitim yöneticileri ve öğretmenlerin idealist felsefenin eğitim programlarına ve eğitimin yönetimine etkilerine ilişkin görüşleri yönelik nicel ya da nitel araştırmalar desenlenebilir. Bu çalışmada idealizmin öğretim programlarına ilişkin genel yansımalar incelenmişti. Buna karşılık idealizmin farklı ders öğretim programlarına etki ve yansımaları araştırılabilir.

Kaynakça

- Alkan, C. (1983). *Eğitim felsefesi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları.
- Annas, J. (1981). *An introduction Plato's republic*. New York: Oxford University Press.
- Arslan, A. (2005). *Felsefeye giriş*. (8. Baskı). Ankara: Adres Yayınları.
- Aydın, M. (2010). *Eğitim yönetimi*. (9. Baskı). Ankara: Hatiboğlu Basım-Yayın.
- Bursalıoğlu, Z. (2012). *Okul yönetiminde yeni yapı yeni davranış*.(17. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cevizci, A. (2000). *Paradigma felsefe sözlüğü*. İstanbul: Paradigma.
- Cevizci, A. (2007). *Felsefeye giriş*. Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Cevizci, A. (2011). *Eğitim felsefesi*. İstanbul: Say Yayınları.
- Coffey, R. E., Cook, C. W. ve Hunsaker, P. L. (1994). *Management and organizational behavior*. Boston: Irwin.
- Efil, İ. (2010). *İşletmelerde yönetim ve organizasyon*. (11. Baskı). Bursa: Dora Yayıncılık.
- Ergün, M. (2006). Eğitimin felsefi temelleri. M. Ç. Özdemir (Ed.). *Eğitim bilimine giriş* içinde (s.67-100). Ankara: Ekinoks.
- Ergün, M. (2011). *Eğitim felsefesi*. (3. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Genç, N. (2007). *Yönetim ve organizasyon*. (3. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gelen, İ. (2007). Bilimsel araştırmalarda veri toplama araçları. D. Ekiz (Ed.). *Bilimsel araştırma yöntemleri* içinde (s.125-159). İstanbul: Lisans Yayıncılık.

- Guterk, G. (2001). *Eğitime felsefi ve ideolojik yaklaşımlar*. Ankara: Utopya.
- Gomez-Mejia, L. R. ve Balkin, D. B. (2002). *Management*. Boston: McGraw-Hill Irwin. Harris, K. (1999). Aims! Whose aims? R. Marples (Ed.). *The aims of education* içinde (s.1-14). London: Routledge.
- Hoy, W. K. ve Miskel, C. G. (2010). *Eğitim yönetimi*. S. Turan (Çev.) (7. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kale, N. (2009). *Felsefiyat*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (22. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Mayring, P. (2000). *Nitel araştırmaya giriş*. A. Gümüş ve M. S. Durgun. (Çev.). Adana: Baki Kitabevi.
- Noddings, N. (2007). *Philosophy of education*. (2nd Edition). USA: Westview Press.
- Oliva, P. F. (2005). *Developing the curriculum*. (6th Edition). Boston: Pearson.
- Ozmon, H. A., Craver, S. M. (2008). *Philosophical foundations of education*. Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall.
- Russell, B. (1997). *Batı felsefesi tarihi*. M. Sencer. (Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Short, T. (2010). Plato as personnel manager. *Human Resource Management International Digest*, 18(4), s.38-41.
- Sönmez, V. (2011). *Eğitim felsefesi*. (10. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sözer, E. (2009). Eğitimin felsefi temelleri. M. Gültekin (Ed.). *Eğitim bilimine giriş*. İçinde (s.57-75). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Şenel, A. (2004). *Siyasal düşünceler tarihi*. (11. Basım). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Takala, T. (1998). Plato in education. *Journal of Business Ethics*, 17, s.785-798.
- Tozlu, N. (2003). *Eğitim felsefesi*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Yıldırım, C. (1991). *Eğitim bilimleri eğitim felsefesi*. A. Hakan (Ed.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Wiles, J. W. ve Bondi, J. C. (2011). *Curriculum development*. (8th Edition). Boston: Pearson.

Williams, I. (2010). Plato and education. R. Bailey, R. Barrow, D. Carr ve C. McCarthy (Eds.) *The SAGE handbook of philosophy of education* içinde (69-83). California: SAGE Publications.

Winch, C. ve Gingell, J. (1999). *Key concepts in the philosophy of education*. London, New York: Routledge.

Winch, C. (1998). *The philosophy of human learning*. London, New York: Routledge.